

МЕТОД ПРОЕКТІВ – СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ РІЗНИХ РІВНІВ

Карбованець О., Куруц Н., Голуб Н., Майорош А.,

м.Ужгород

Інтенсифікація навчального процесу в освітніх закладах як одна з умов ефективності реалізації концепції методичної системи підготовки майбутніх спеціалістів, необхідна для розробки принципово нових підходів, форм та методів навчання. Вони повинні відповідати всім сучасним вимогам та новому педагогічному мисленню. Історично складені форми і методи навчання, які орієнтовані на засвоєння готових знань, виявились не здатними забезпечити формування здібностей особистості, справлятися із всезростаючим обсягом інформації. Оновлення форм, методів і прийомів навчання повинно бути спрямоване на заміну репродуктивного навчання творчим (продуктивним). Творча робота, яка наближена до наукового осмислення та узагальнення можлива тільки за умови організації самостійної діяльності особистості.

Самостійна робота особистості є ефективною умовою свідомого оволодіння суб'єктом навчання необхідними знаннями, вміннями, навичками та безпосередньо впливає на формування самої особистості.

Поняття «самостійна робота» в психолого – педагогічній літературі різними вченими трактується по – різному. Найбільш повне визначення самостійної роботи дає І.А.Зимня, яка стверджує, що це цілеспрямована, мотивована, структурована самим суб'єктом у сукупності дій і коригується ним за результатом діяльності; її виконання потребує самосвідомості, рефлексивності, особистої відповідальності та сприяє задоволенню від процесу самовдосконалення і самопізнання [13]. Класифікація самостійних робіт розроблена Л.В.Туровською. Вона розглядає самостійну роботу як складову частину педагогічної роботи з формування і розвитку самостійності [38]. На думку В.Н.Орлова, самостійність як характеристика діяльності у даній навчальній ситуації є здатністю досягти мети діяльності без допомоги педагога

[23]. Основою самостійності як якості особистості є теоретичні знання та інтелектуальні вміння. Питання самостійно здобувати і поповнювати знання вважається однією з основних ознак підготовки випускника сучасного освітнього закладу. Усі світові і пропонувані останнім часом національні стандарти різних рівнів освіти за основу беруть самостійну, творчу роботу того, хто навчається. На цьому принципі базуються і новітні педагогічні технології навчання. Як свідчать моніторинги, часто причиною неуспішності студента в сучасних умовах соціально – економічного, політичного, психологічного та побутового перевантаження є його невміння організувати свою навчальну діяльність поруч із соціальною та побутовою зайнятістю. Тому завданням нинішнього дня для викладача є допомога студентові в організації навчальної та інших видів діяльності й чітке розмежування тих видів навчальних робіт, які виконуються в аудиторії та позааудиторний час. Практична реалізація такого принципу навчання, як свідчить вивчення передового педагогічного досвіду, може бути втілена у використанні освітніх проектів.

Проект – це поєднання теорії та практики, постановка певного розумового завдання і практичне його виконання. Освітні проекти спрямовані на оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності, духовне та професійне становлення особистості через активні дії й створення суб'єктом власної стратегії навчання.

Метод проектів вперше як освітня технологія виник в 20 – их роках ХХ ст. в США [10]. Його називали методом проблем. Цей метод характеризувався індивідуальною роботою за спільно складеним планом. Суть методу проектів полягає в тому, щоб стимулювати інтерес суб'єкта навчання до певних проблем, що припускають володіння деякою сумою знань і через проектну діяльність, яка передбачає рішення однієї або цілого ряду проблем, показати практичне застосування отриманих знань. Тобто від теорії до практики – поєднання академічних знань із прагматичними при дотриманні відповідного балансу на кожному етапі навчання.

Суть методу проектів розкривається одним із провідних вчених – теоретиків, проф. Є.С.Полат: «Метод проектів передбачає певну сукупність навчально – пізнавальних прийомів, що дозволяють вирішити певну проблему під час самостійних дій з обов’язковою презентацією результатів. Якщо говорити про метод проектів як педагогічну технологію, то вона передбачає сукупність дослідницьких проблемних методів, творчих за своєю діяльністю» [31].

Метод проектів – це комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності [33, 34].

Як зазначає О.Рибіна: «Метод проектів – це педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх використання і здобуття нових (іноді і шляхом самоосвіти)» [32].

С.Ц.Гончаренко дає таке визначення методу проектів – це організація навчання, коли набуваються знання і навички у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів [8].

Ю.Л.Хотунцев, О.А.Козина з співавторами під проектом розуміють самостійну творчу роботу, що включає план, який формується і уточнюється протягом періоду виконання проекту. Тематика повинна бути різноманітною і розвивати творче мислення, навички дослідження, уміння інтегрувати знання [40].

Більшість дослідників схильні розглядати метод проектів, як технологічну діяльність (О.Рибіна [32], Н.Ю.Пахомова[26 – 28], О.В.Ільшева [14], В.В.Копилова [17], І.Ю.Соловйова [36], І.Чечель [42] та інші).

Технологія проектування передбачає розв’язання суб’єктом навчання або їх групою певної проблеми, в результаті чого вони отримують певну суму знань.

А.В.Хуторський відносить метод проектів до евристичного методу [41]. Бем І. та Й. Шнайдер – до продуктивних методів навчання [2].

Основний принцип методу проектів – це опора на інтереси сьогодення, що повинно бути вихідним принципом навчання.

Робота над проектом, зазначає О.М.Пехота та інші – це практика особистісно орієнтованого навчання на основі вільного вибору з урахуванням пізнавальних інтересів. Для педагога – це пошук балансу між академічними і прагматичними знаннями, уміннями, навичками та конгнітивними перевагами [24].

Аналіз літератури свідчить, що цінність методу проектів полягає в тому, що він сприяє розвитку ініціативи, самостійності, умінню планувати свою діяльність, враховує інтереси суб'єкта навчання, розвиває свідоме ставлення до його діяльності. Л.Левін вважав проектний метод універсальним «життєвим методом дослідження», який підготує виховання до життя [18]. Російський філософ М.Ф.Федоров (1828 – 1903р.р.) визнавав пізнання «не як чисте мислення, а як проект справи...» [39].

Метод проектів передбачає досягнення дидактичної мети через детальне розв'язання проблеми, яка повинна завершитись цілком реальним практичним результатом, оформленим відповідним способом. Для досягнення цієї мети студенти повинні навчитись самостійно мислити, окреслювати розв'язувати проблеми, інтегрувати знання різних навчальних предметів, установлювати причинно – наслідкові зв'язки, прогнозувати наслідки реалізації різних варіантів. Виконання проектів розраховується на певний проміжок часу, протягом якого здійснюватиметься самостійна, індивідуальна, парна та групова роботи.

До основних вимог організації проектної діяльності студентів належать:

- окреслення конкретної проблеми, розв'язування якої вимагає знань, дослідницької діяльності, критичного всебічного аналізу та пошуку;

- теоретична, практична, пізнавальна значущість очікуваних результатів (наприклад доповідь на науково – практичній конференції, публікації в наукових виданнях);

- самостійна діяльність студентів (індивідуальна, парна, групова);

- структурування змістової частини проекту із зазначенням поетапних результатів;

- використання системи наукових методів дослідження, яка передбачає певну послідовність дій: визначення об'єкта, предмета, завдань дослідження; окреслення гіпотези дослідження; відбір методів дослідження; збір, систематизація, аналіз інформації; обговорення результатів роботи (презентація, публікація, веб – сторінка, тощо); підбиття підсумків, оформлення та презентація результатів; оцінка проекту; висновки, намічення нових проблем дослідження.

Науковці, проводячи теоретичні та практичні дослідження щодо методу проектів, визначають та обґрунтовують його ознаки [3, 11, 37]. У дослідженнях З.Таран ознаки методу проектів розглядаються як повна і органічна узгодженість навчання з життям, з інтересами [37].

Класифікація проектів може здійснюватись за такими ознаками:

- домінуюча в проекті діяльність (дослідницька, пошукова, творча, рольова, інформаційно – прикладна);
- предметно – змістова складова (моно – або міжпредметні проекти);
- характер координації проекту (з відкритою координацією або з прихованою координацією);
- характер контактів (внутрішні: студенти певної групи, курсу, навчального закладу, регіону, країни; та міжнародні: різних країн);
- кількість учасників проекту (індивідуальний, груповий, масовий);
- термін виконання проекту – короткотривалий (заняття), середньо тривалий (від тижня до місяця), довготривалий (декілька місяців) [22, 29, 30].

Відповідно до першої ознаки можна виділити наступні типи проектів:

1. Дослідницькі – це такі проекти, які вимагають добре продуманої структури, визначеної мети, актуальності дослідження, значення, методів у тому числі експериментальних і дослідницьких робіт, а також методів опрацювання результатів.

Ці проекти сприяють логіці дослідження і структура їх наближена або така ж як і справжніх наукових досліджень. Цей тип проектів включає:

1. актуальність теми, яка узята для дослідження,
2. формулювання проблеми дослідження, його предмета і об'єкта,
3. визначення задач,
4. визначення методів, джерел інформації
5. вибір методології, гіпотез
6. розробка плану, шляхів вирішення
7. обговорення отриманих результатів
8. висновки
9. оформлення результатів досліджень,
10. визначення нових проблем для подальшого розвитку дослідження.

2. Творчі проекти вимагають виділення домінуючого аспекту. У них немає детально проробленої структури спільної діяльності. Структура тільки намічається і потім розвивається таким чином, щоб отримати кінцевий результат, який відповідає інтересам учасників проекту. Доцільним є домовлення про результати, які плануються та форма представлення. Це може бути твір, фільм, газета, відеофільм, свята, гра, експедиція та інші.

Оформлення результатів творчого проекту вимагає чітко продуманої структури у вигляді сценарію відеофільму, плану твору, статті, репортажу, програми свята, дизайну і рубрик газети, альбому і т.д.

3. Рольові – це проекти, у яких (як у творчих) структура тільки намічається і залишається відкритою до завершення роботи. Характер і зміст проекту беруть на себе у визначених ролях учасники. Це літературні персонажі або вигадані герої, що імітують відносини (соціальні або ділові), які ускладнюються придуманими учасниками, ситуаціями. Ступінь творчості в цих проектах дуже висока, але переважає рольова гра. Результати цих проектів намічаються на початку виконання або вимальовуються лише в кінці.

4. Інформаційні проекти спрямовані на збір інформації про явище або якийсь об'єкт. З цією інформацією ознайомлюються учасники проекту,

аналізують і узагальнюють факти, які призначені для широкої аудиторії. Так як і дослідницькі, інформаційні проекти вимагають добре продуманої структури, систематичної корекції по ходу роботи.

Структура проекту включає:

- мету, його актуальність – джерела інформації (літературні, засоби масової інформації, інтерв'ю, анкетування, база даних, включаючи електронні і ін.);
- обробка інформації (аналіз, узагальнення, зіставлення, висновки);
- результат (стаття, реферат, доповідь, відео і ін.);
- презентація (публікація, обговорення в телеконференції і т.д.).

Інформаційні проекти називають ще ознайомлювально – орієнтовними, які часто інтегруються в дослідницькі проекти і стають їх органічною частиною (модулем).

Структура дослідницької діяльності, з метою інформаційного пошуку й аналізу, подібна до предметно – дослідницької і включає: предмет інформаційного пошуку, поетапність пошуку з позначенням проміжкових результатів, аналіз зібраних фактів, висновки; коректування (якщо необхідно) первісного напрямку; подальший пошук інформації з уточнених напрямків, аналіз нових фактів, узагальнення, висновки (і так далі – до отримання даних, що задовільняють всіх учасників проекту); загальний висновок, оформлення результатів (обговорення, презентація, зовнішня оцінка).

5. Прикладні проекти – відрізняються від інших тим, що результат діяльності їх учасників позначається на самому початку. Цей результат обов'язково орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, створений на основі результатів дослідження (з біології, мікробіології, хімії, екології, різного характеру), програма дій, рекомендації, які спрямовані на ліквідацію виявлених невідповідностей і т.д.).

Цей проект вимагає добре продуманої структури, сценарію всієї діяльності учасників з визначенням їх функцій (оформлення результатів діяльності) та участі кожного учасника в оформленні кінцевого продукту.

У даному проекті важлива організація координаційної роботи в плані поетапних обговорень, коректуванні зусиль як спільних, так і індивідуальних, в організації одержаних результатів і можливих результатів їх впровадження в практику, а також зовнішньої та систематичної оцінки проекту. Даний проект ще називають практично – орієнтованим.

Згідно другої ознаки (предметно – змістової області) виділяють 2 типи проектів:

1. Монопроекти – це такі, які проводяться в рамках одного предмету, найбільш складних розділів або тем в ході серії занять. Робота над монопроектами вимагає знань і з інших областей наук для вирішення тієї чи іншої проблеми, яка лежить у руслі досліджуваної проблеми.

2. Міжпредметні проекти використовуються в позааудиторний час. До них відносяться або невеликі проекти, що стосуються кількох предметів, або об'ємні, тривалі, загальні, які можуть вирішити проблему, важливу для всіх учасників проекту. Такі проекти вимагають кваліфікованої координації з боку спеціалістів, злагодженої роботи творчих груп, мають чітко виражені дослідницькі завдання, добре пророблені форми проміжних і підсумкових презентацій.

За характером координації (третья ознака) проекти є також двох типів:

1. З відкритою координацією – в яких координатор проекту, що ненав'язливо спрямовує роботу його учасників, організовує (якщо необхідно) окремі етапи проекту, діяльність деяких його виконавців (наприклад, якщо потрібно домовитися про зустріч, провести анкетування, зібрати дані, інтерв'ю фахівців і т.д.).

2. З прихованою координацією – проекти відносяться до телекомунікаційних. В цьому проекті координатор виступає як повноправний учасник проекту.

За характером контактів, як четвертої ознаки, розрізняють проекти:

1. Внутрішні або регіональні – це проекти, які організовані або всередині навчального закладу, міждисциплінарні, або між навчальними закладами,

курсами, всередині регіону, одній країні (це відноситься тільки до телекомунікаційних проектів).

2. Міжнародні – коли учасниками проекту є представники різних країн. Ці проекти являють собою винятковий інтерес і для їх реалізації необхідні засоби інформаційних технологій.

Згідно п'ятої ознаки (за кількістю учасників) можна виділити проекти:

1. Індивідуальні (особистісні) – виконуються між двома партнерами, які знаходяться в різних навчальних закладах, регіонах, країнах.

2. Групові – між групами учасників.

3. Парні (масові) – між парами учасників.

За тривалістю виконання (шостої ознаки) проекти класифікують на:

1. Короткотривалі – для вирішення невеликої проблеми або частини великої проблеми, які можуть бути розроблені на декількох заняттях з програми одного предмета або міждисциплінарні.

2. Середньої тривалості – які виконуються протягом тижня або місяця.

3. Довгострокові – від місяця до декількох місяців.

На сьогодні до структурування проекту необхідно використовувати наступні підходи:

— вибір теми, тип, кількість учасників;

— варіанти проблем, які необхідно досліджувати в рамках наміченої тематики (навідні питання, ситуації, що сприяють визначенню проблеми, відео і т.д., мозкова атака з колективним обговоренням);

— розподіл задач по групах, обговорення можливих методів дослідження, пошук інформації, творчих рішень;

— самостійна робота учасників проекту за своїми індивідуальними, груповими, дослідницькими, творчими задачами;

— проміжні обговорення отриманих даних в групах;

— захист, опонування, обговорення, експертиза, оголошення зовнішньої оцінки, формулювання висновків.

Орієнтовні плани реалізації навчальних проектів у процесі розвитку життєвої компетентності пропонують І.Г.Єрмаков, О.Д.Пузіков [12]. Вони передбачають реалізацію наступних проектів: творчих, ігрових, пізнавальних, дослідницьких, екологічних, проектів милосердя, культурологічних, інформаційних, економічних, практично – орієнтованих, самоосвіти та самовиховання, соціальних, профільних, інтегрованих, життєвих.

Ефективність застосування методу проектів залежить від рівня підготовки суб'єкта навчання [25]. Він повинен володіти такими вміннями: інтелектуальними (працювати з інформацією, аналізувати, систематизувати, узагальнювати, встановлювати асоціації з раніше вивченим, робити висновки; творчими (висувати ідеї, знаходити варіанти розв'язання проблеми, передбачати можливі наслідки рішень); комунікативними (відстоювати власну точку зору, знаходити компроміс, прогнозувати свій результат); соціальними (відповідати за результати своєї праці, розуміти і поважати точку зору інших).

Під час організації та виконання проекту педагог виконує такі функції:

- допомагає суб'єкту навчання у пошуку джерел інформації, одночасно сам будучи ним;
- координує весь процес роботи над проектом; підтримує і заохочує суб'єкта навчання до безперервного руху вперед у роботі над проектом, допомагає, але не виконує роботи замість нього.

Разом з тим педагог повинен добре знати інтереси суб'єктів навчання, їхні можливості, бажання, бути достатньо компетентним, комунікабельним, толерантним, водночас з високим творчим потенціалом.

Л.І.Палаєва пропонує організовувати пропедевтичні курси з метою підготовки до діяльності над проектами [25].

На рівні базової шкільної світи І.Г.Єрмаков, О.Д.Пузіков пропонують для розвитку життєвої компетентності у випускних класах (11 – 12 – х) виконувати профільні проекти, “...які спрямовані на вивчення та осмислення специфіки майбутньої професії, виконання її елементів у проектній діяльності” [12].

Д.Г.Левітес [19] та Г.І.Щукіна [43,44] вважають, що проектне навчання стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, активізує дидактичні підходи, пізнавальну діяльність (незалежні заняття, спільне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне проблемне навчання, дискусія і т.д.), стимулює зростання інтересу, дозволяє вчитись на власному досвіді та інших, дає задоволення і бачення продукту своєї праці.

Дослідники відмічають переваги участі суб'єкта навчання в проектах. Зокрема, проекти сприяють виробленню самостійності, активності, творчості, впевненості, набуттю почуття власного успіху і прогресу, самовизначенню, сприяють соціальному розвитку, виробленню дослідницьких навичок, дають можливість реалізувати мету, інтегрувати знання [4 – 6, 9, 11, 15, 16, 20, 23, 24, 26, 29 – 32, 40].

Не дивлячись на різні трактування понять “проектна діяльність”, “метод проектів”, їх суть, зміст, різні погляди, що стосуються типології, структури і організації діяльності, науковці відмічають їх самостійний, творчий, перетворювальний характер роботи в процесі їх виконання.

На значення проектного навчання вказують В.Мигунов і П.Петряков [21], Н.В.Матяш[20], А.А.Карачев [15], С.О.Сисоєва[35], Б.С.Гершунський [7] та інші.

Н.В.Альохіна [1] відмічає, що індивідуальний освітній проект є засобом самовизначення і його особливостями є засобом самовизначення і його особливостями є: індивідуальний характер, опора на особистісний досвід, розвиток рефлексивних навичок, різні форми презентації, узгодження індивідуальних цінностей, смислів під час виконання інтелектуальної роботи.

С.Е.Генкал [4 – 6] розробила теоретичні позиції щодо індивідуального освітнього проекту, які дозволяють розглядати його як засіб організації самостійної пізнавальної діяльності суб'єкта навчання в результаті чого відбувається розвиток, становлення, самовизначення особистості в освітній діяльності. Індивідуальні освітні проекти у профільному навчанні дають

можливість повністю розкрити здібності та усвідомити освітні перспективи, професійні плани.

Використання методу проектів підвищує ефективність навчання та виховання. З його допомогою реалізуються міжпредметні зв'язки, здобуваються знання через взаємодію суб'єктів навчання з педагогом та між собою.

Узагальнивши результати досліджень, можна зробити висновок, що використання методу проектів є важливим засобом організації самостійної роботи суб'єктів навчання, оскільки в основі даного методу лежить розвиток їх пізнавальних навичок, умінь самостійно набувати знань, орієнтуватися в інформаційному просторі та розвивати критичне мислення.

Вміння педагога ефективно організувати та впровадити проектну діяльність в навчальний процес є показником високого рівня його професійної компетентності. Метод проектів належить до прогресивними освітніх технологій XXI століття і є важливим педагогічним засобом формування компетенцій особистості.

Література та джерела

1. Алехина Н.В. Индивидуальный образовательный проект как средство самоопределения гимназиста: Дисс. ... канд. пед. наук. – Оренбург, 2000. – 203с
2. Бем И., Шнейдер Й. Продуктивное обучение: слагаемые системы //Новые ценности образования: продуктивное образование. – 1999. – №14. – Вып.9. – С.59-70
3. Божевич Л.И. Познавательные интересы и пути их изучения //Известия АПН РСФСР. – М., 1975. – Вып.73. – С.63
4. Генкал С.Є. Дидактичні можливості індивідуальних освітніх проектів учнів профільних класів //Наук. зап., Сер.: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2005. – №14. – С.15-17

5. Генкал С.Є. Індивідуальні освітні проекти як засіб реалізації пізнавальних потреб учнів профільних класів //Педагогічні науки: Зб. наук. пр. – Суми: ДПУ ім.А.С.Макаренка, 2005. – Ч. II. – С.200-206
6. Генкал С.Є. Самореалізація та самовизначення учнів профільних класів на основі індивідуальних освітніх проектів //Наук. зап. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця: Вінницький пед. ун – т ім.М.Коцюбинського, 2004. – №11. – С.94-97
7. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. – М.: Совершенство, 1998. – 608с
8. Гончаренко С.Ц. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376с
9. Дистанционное обучение: Учеб. пособие (под ред. Е.С.Полат. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 192с
10. Дьюи Дж. Школа и общество. – М.: Работник просвещения, 1992. – 48с
11. Єжак Т.М. Організація проектної діяльності молодших школярів. Теорія і практика. Особливості орієнтованої освіти: Матер. Всеукр. наук. пр. конф. – К. – Запоріжжя: Просвіта. – Ч. I. – С.245-249
12. Єрмаков І.Г., Пузіков О.Д. Проектне бачення компетентнісно спрямованої 12 – річної середньої школи: – З., 2005. – 111с
13. Зимняя И.А. Основы педагогической психологии. – М., 1980. – 345с
14. Ильяшева Е.В. Подготовка будущих учителей технологии к проектной деятельности: Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. – Магнитогорск, 2001. – 23с
15. Карачев А.А. Метод обучения и развитие творчества учащихся //Школа и производство. – М.: Школа – пресс, 1997. – №2. – 64с
16. Константинова О.М. Навчання із задоволенням (Метод проектів при вивченні іноземних мов як засіб розвитку творчої особистості) /Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико – зорієнтований збірник. – К., 2003. – С.248-257

17. Копылова В.В. Проектная методика как эффективная технология воспитания учащихся средствами иностранного языка: Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. – М., 2001. – 22с
18. Левин Л. Новые пути школьной работы. Метод проектов. – М., 1925. – С.45-51
19. Левитес Д.Г. Практика обучения: современные образовательные технологии. – М., 1998. – 288с
20. Матяш Н.В. Проектный метод обучения в системе технологического образования //Педагогика, 2000. – №4. – С.38-44
21. Мигунов В., Петряков П. Новые знания, новые идеи. Подготовка и повышение квалификации учителей технологии //Учитель. – 2002. – №1. – С.47-51
22. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для студ. пед. вузов и системы повышения квалификации пед. кадров (Е.С.Полат, М.Ю.Бухарина, М.В.Моисеева, А.Е.Петров. Под ред.Е.С.Полат. – М.: изд. центр «Академия», 2001. – 272с
23. Орлов В.Н. Активность и самостоятельность учащихся. – М., 1998. – 234с
24. Освітні технології: Навч. – метод. посібник /О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За ред. О.М.Пехоти. – К.: Вид-во А.С.К., 2003. – 255с
25. Палаева Л.И. Метод проектов в обучении английскому языку учащихся среднего этапа обучения общеобразовательной школы: Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. – М., 2004. – 24с
26. Пахомова Н.Ю. Метод проектов //Технологическое образование: Международный спец. выпуск ж-ла «Информация и образование», посвящ. Межд. конгрессу ЮНЕСКО «Образование и информатика». – М.: РФ, 1996. – С.92-96
27. Пахомова Н.Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении: Пособие для учителей и студентов пед. вузов. – М.: АРКТИ, 2003. – 112с
28. Пахомова Н.Ю. Проектное обучение – что это? //Методист. – 2004. – №1. – С.39-46

29. Полат Е. Метод проектов: типология и структура //Лучшие страницы педагогической прессы. – 2004. – №1. – С.9-17
30. Полат Е., Петров А., Бухаркина М., Моисеева М. Что такое проект? //Открытый урок. – 2004. – №5/6. – С.15
31. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М., 2000. – 272с
32. Рыбина О. Проектная деятельность (Лучшие страницы педагогической прессы. – 2004. – №1. – С.46-49
33. Селевко Г.К. Образовательные технологии. – М.: Нар. образование, 1998.
34. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998.
35. Сисоєва С. Особистісно зорієнтовані технології: метод проектів //Підручник для директора. – К.:Плеяди, 2005. – №9-10. – С.25-31
36. Соловьева И.Ю. Методические основы создания курса «Страноведение Британии» с использованием метода проектов: Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. – М., 2000. – 23с
37. Таран З. Трансформація ролі педагога в управлінні творчими та практико – орієнтованими проектами //Відкритий урок. – 2004. – №5/6. – С.18-20
38. Туровская Л.В. Самостоятельные работы на уроках по математике как средство развития творческой активности: Метод. реком. – К.: РНМК по ССО, 1985. – 46с
39. Федоров Н.Ф. Философия общего дела. – М., 1982. – 429с
40. Хотунцев Ю.Л., Симоненко В.Д., Козина О.А., Орлов Б.И. Шигонцев М.Н. Проекты в школьном курсе «Технология» //Школа и производство. – 1994. – №4. – 96с
41. Хуторский А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. – Питер, 2001. – 544с
42. Чечель И. Метод проектов: субъективная и объективная оценка результатов //Директор школы. – 1998. – №4. – С.3-10

43. Щукина Г.И. Проблема познавательного интереса в педагогике. – М.: Просвещение, 1971. – 352с

44. Щукина Г.И. Роль деятельности в учебном процессе. – М.: Просвещение, 1986. – 144с

В статье обобщены результаты исследований относительно понятия, сущности, признаков и педагогических возможностей метода проектов; приведена их классификация согласно различных признаков; типы проектов, структура, особенности организации и их значение в индивидуальной образовательной работе учебных заведений разных уровней.

The article summarizes the results of researches concerning the notion, essence, peculiarities and pedagogical abilities of the method of projects; their classification is given according to the various features, types of projects, structure, peculiarities of organization and their meaning in the individual educational work of establishments of various levels.